

Sessió 0. Ens coneixem: adaptació familiar i desenvolupament infantil

Objectius educatius

- Fomentar la trobada i el coneixement dels membres del grup.
- Conèixer les expectatives de cada membre del grup respecte del programa.
- Reflexionar sobre l'experiència d'esdevenir pare o mare partint de la relació entre les expectatives i com ha resultat l'experiència personal.
- Identificar i analitzar el pes de la maternitat i de la paternitat en els diferents rols que componen la identitat durant l'edat adulta.
- Identificar i reconèixer les habilitats i les competències dels infants de fins a 3 anys d'edat en el desenvolupament de les seves vinculacions afectives.

Cronograma

Continguts	Metodologia	Agrupació	Temps (minuts)
1) Presentació del taller i del contracte formatiu	Exposició	GG	10
2) Presentació de les persones participants	Dinàmica per triar: "Teranyina", "Coneixent-nos", "La meva família"	GG/TU	10
3) Nova situació familiar	Lliçó participada	GG	5
4) Adaptació als nous rols familiars	a) Tècnica d'anàlisi per triar: cas, història pintada, còmic/vinyeta, vídeo, cançons, article	GG/GP	15/10
	b) Fitxa	TI	10/5
5) Adquisició de capacitats de 0 a 3 anys	Dinàmica per triar: a) "Idò el meu fill fa..." b) Projectió de fotos	GP/GG GG	10/10 20
6) Tancament	Gomets i globus	GG	5

GG: grup gran. GP: grup petit. TI: treball individual.

Desenvolupament de la sessió

1. Presentació del taller i del contracte formatiu

L'educador ha d'explicar d'on ha sorgit el taller, els objectius, la metodologia que hi aplicarà (dinàmica, participativa) i els continguts. És important explicar l'horari i la distribució dels temps i demanar puntualitat a les persones participants (també és important que sigui molt puntual tant a l'inici com a l'acabament de les sessions). Ha de demanar que, tant com sigui possible, els mòbils estiguin en silenci per evitar interrupcions. Si és possible, abans de cada sessió ha de tenir escrita en el paperògraf la tasca del dia.

2. Presentació de les persones participants

Proposam diferents alternatives:

a) “Teranyina”

Per començar l’activitat, l’educador ha de demanar a les persones participants que s’asseguin formant un cercle. L’activitat consisteix en el fet que cada participant llança una troca de llana a un altre participant mantenint el fil agafat; cada vegada que una de les persones participants rep la troca ha de donar una breu descripció de si mateixa i del seu fill / de la seva filla o dels seus fills / de les seves filles amb aquestes dades:

- Participant: nom i què espera aconseguir del programa.
- Fill / filla / fills / filles: nom, edat, alguna característica rellevant de cadascun/cadascuna (aspecte físic, qualitats, gustos, etc.), especialment de qui estigui dins del rang d’edat del programa.

Comença la ronda l’educador, que s’ha de presentar plantejant també les seves expectatives i el seus desitjos respecte de les persones participants i el seu propi paper d’educador dins el grup; després ha de llançar la troca a una de les persones participants i així successivament fins que totes s’hagin presentat. L’activitat té com a resultat una àmplia teranyina en la qual cada persona és important i totes contribueixen a formar-la. L’educador ha d’acabar amb la idea que serà un grup que actuarà unit i fort, com l’entramat de la teranyina, per aconseguir tot allò que es proposi.

b) “Coneixent-nos”

L’educador ha d’entregar a les persones participants la fitxa “Coneixent-nos” i indicar-los que, després de llegir-la, vagin movent-se per la sala amb l’objectiu que, durant el temps assignat per fer l’activitat, parlin amb el màxim nombre de persones del grup per demanar-los si tenen les característiques que figuren en la fitxa. Han de parlar de dues en dues o de tres en tres com a màxim, per facilitar la interacció. En haver acabar se n’ha de fer una posada en comú.

c) “La meva família”

L’educador ha de demanar a les persones participants que dibuixin la seva família en un full de paper (si hi ha parelles, els pot dir que dibuixin la família entre els dos membres). Després cadascuna ha de presentar la seva família i a si mateixa.

3. Nova situació familiar

Nota per a l’educador

Per introduir el tema de la nova situació familiar cal utilitzar una tècnica expositiva.

Les tècniques expositives tenen per objectiu transmetre, contrastar i reorganitzar coneixements, informacions, models, teories o estudis. Aborden l’àrea cognitiva.

Marc teòric

El rol de la maternitat i de la paternitat

En l'edat adulta hi ha processos de desenvolupament psicològic molt rellevants per al curs vital, processos que modelen i modificaran la persona. Una de les tasques evolutives compartida per moltes dones i molts homes és la transició a la maternitat i a la paternitat.

La maternitat i la paternitat tenen grans implicacions en el desenvolupament dels adults, ja que la percepció de competència i satisfacció quan aconsegueixen aquest rol és molt important en la configuració de la identitat adulta. Un altre aspecte remarcable és que aconseguir aquest rol de manera més o menys eficaç i satisfactòria no només influeix en la identitat dels adults, sinó que repercuteix en gran manera important en el desenvolupament dels fills i de les filles.

Esdevenir mare i pare

En primer lloc, esdevenir mare o pare significa posar en marxa un projecte vital educatiu que suposa un llarg procés, que comença amb la transició a la maternitat i a la paternitat, continua amb les activitats de criança i socialització dels fills menuts, després amb el suport als fills durant l'adolescència, continua amb la marxa dels fills de casa i acaba en una nova trobada amb els fills mitjançant els nets.

En segon lloc, esdevenir mare o pare significa endinsar-se en una intensa implicació emocional i personal derivada d'aquest procés; finalment, significa també omplir de contingut aquest projecte educatiu durant tot el procés de criança i educació dels fills.

El procés comença en el moment que una/un sap que esdevindrà mare o pare. Això implica canvis considerables que poden alterar les conductes dels membres de la família i les relacions entre ells. Des del punt de vista de l'adult, la maternitat i la paternitat tenen implicacions en el terreny afectiu, sobretot en els vincles d'aferrament, en què la relació amb els fills adquireix un pes essencial.

Esdevenir mare o pare no només requereix temps i energia, sinó que a més condiciona moltes de les altres facetes significatives de l'adult; per exemple, la faceta laboral (sobretot en el cas de les dones), el temps dedicat a una mateixa / un mateix, les relacions socials...

Malgrat que els canvis associats a aquest nou rol són similars en totes les famílies, cadascú experimenta i viu aquesta situació de manera diferent, depenent de factors personals i de l'entorn. Un factor molt important és si es tracta del naixement del primer fill o no: l'arribada d'un nou membre sempre implica adaptació i canvis, però és amb el primer fill quan el procés és més impactant.

Les relacions socials

Hi ha un doble vessant: en alguns casos s'intensifiquen les relacions (en general amb la família) i en uns altres disminueixen (és el cas de les amistats).

En aquesta transició és important demanar i rebre suport de les persones més properes.

L'activitat laboral

La situació laboral és un factor relacionat amb l'assumpció del nou rol: si ambdós membres de la parella fan feina fora de casa, l'arribada d'un nadó interfereix en la situació, però el més habitual és que tots dos continuïn fent feina. Com més bé es pugui conciliar la vida laboral amb la cura del bebè, més bona serà l'adaptació a la nova situació,

La relació entre els progenitors

Es produeixen diverses modificacions en la relació de parella quan un nadó arriba: d'una banda, degudes als canvis en les rutines diàries (canvis en les relacions sexuals, menys temps compartit...) i, d'altra banda, es produeixen canvis en la distribució de papers a casa, que quan arriben els fills solen tornar més tradicionals.

Cal destacar que els canvis en la relació de parella no solen ser grans. La majoria d'estudis indiquen que l'arribada d'un fill no suposa grans crisis i que les parelles que funcionen bé continuen fent-ho, fins i tot amb canvis.

També, cal assenyalar la importància de la *aliança parental*, que és el suport, la confiança i la complicitat entre els membres de la parella, que esdevé un factor crucial tant de l'acompliment del rol de mare o pare com de la satisfacció conjugal.

Com afecta la maternitat/paternitat al desenvolupament personal?

En aquest aspecte es produeixen dos canvis importants:

- Canvis en els hàbits quotidians: patrons de son, relacions sexuals, economia, temps amb les amistats o amb la parella...
- Canvis en aspectes relacionats amb la identitat, l'autoconcepte i l'autoestima: generalment el nou rol suposa l'enriquiment de la identitat, ja que sorgeix el jo com a mare o pare. Un altre aspecte afectat és l'adopció dels rols de gènere; tot i que depèn de cada cas, en general se sol accentuar el caràcter estereotipat dels rols de gènere, especialment en el cas de la dona, el rol femení de la qual s'accentua quan esdevé mare.

Adaptació després de l'arribada del nadó

Molts dels canvis que es produeixen tenen relació amb la valoració emocional dels canvis esmentats, que té a veure amb les expectatives i amb el que ha ocorregut realment. Com més s'assembla el que s'esperava a allò que realment ha ocorregut, millor serà l'adaptació a la nova situació.

Els canvis experimentats poden despertar sentiments negatius; és important treballar aquests sentiments normalitzant-los, evitant culpabilitzar-se per tenir-los i veient que es tracta de canvis temporals.

És important que els progenitors aprenguin a compaginar el rol de mare o pare amb les facetes de persona adulta. És fonamental també gaudir de la relació de parella i de les relacions socials.

Idees clau

- El rol de la maternitat i de la paternitat és molt important en l'etapa adulta i adquirir-lo demana grans dosis d'implicació, que queden compensades per la satisfacció que suposa.
- Esdevenir pare o mare suposa importants canvis personals, en les relacions de parella, en la vida laboral i en les relacions socials.
- És habitual tenir sentiments negatius per alguns d'aquests canvis. Després d'adaptar-se a la nova realitat és normal recuperar l'estabilitat individual i familiar.
- És fonamental trobar temps per a la parella i per a les amistats, ja que això contribueix a sentir més satisfacció per les tasques relacionades amb la cura i l'educació dels fills.

4. Adaptació a nous rols familiars

a) Tècnica d'anàlisi (15/10 min)

Nota per a l'educador

Tècniques d'anàlisi

S'utilitzen fonamentalment per analitzar temes des de diferents perspectives: factors causals, comparació de realitats, alternatives, presa de decisions... Aborden sobretot les habilitats cognitives de síntesi (anàlisi, valoració de situacions...) i també l'àrea afectiva, cosa que contribueix a treballar les actituds, els valors i els sentiments.

Amb aquestes tècniques l'educador dirigeix i incita la discussió. Pot passar que les persones participants comencin a parlar d'experiències pròpies; en aquest cas l'educador ha de redirigir l'atenció a allò que s'estigui analitzant.

Aquestes són les tècniques d'anàlisi habituals:

- **Història pintada:** amb la informació que l'educador té sobre les famílies que participen en el taller cal anar elaborant una història i dibuixar-la.
- **Casos:** l'educador ha de preparar una història a partir d'allò que sap sobre les famílies i s'ha de treballar-hi.
- **Lletres de cançons,* article, poema, "Descobreix els errors":** a partir de qualsevol d'aquests recursos cal analitzar diferents aspectes de l'adaptació als nous rols familiars. També es poden utilitzar com a recursos els còmics (visitau <www.maitena.com.ar>) i **vídeos:**
 - o *Publicidad Coca Cola – Padres*, anunci de Coca-Cola sobre la felicitat en la paternitat/maternitat. Disponible a Youtube <youtu.be/3xAiLeoHzeY> (1:05 min).
 - o *El mejor trabajo del mundo: ser madre*. Disponible a YouTube <youtu.be/Uf1BDCnwa14> (2:02 min).

* Hi ha una carpeta amb els fitxers d'àudio de les cançons per si de cas no hi ha connexió a Internet.

b) Fitxa “Com repartiria el temps de la meua vida?” (10/5 min)

Una vegada analitzats els rols abans de tenir un fill i després que hagi nascut, l'educador ha de proposar a les persones participants que treballin individualment la fitxa “Com repartiria el temps de la meua vida?”.

Nota per a l'educador

Es tracta d'una tècnica d'investigació a l'aula que s'utilitza perquè les persones participants expressin i comparteixin experiències, vivències i coneixements propis. És una tècnica en la qual tot val, ja que cada opinió és valuosa perquè es tracta d'allò que cada persona duu al seu bagatge. Amb aquesta tècnica l'educador escolta, no jutja, no opina, i el seu paper és afavorir i facilitar que les persones s'expressin i evitar que entre elles es jutgin. Es treballa sobretot les àrees afectiva i del coneixement.

Ha d'insistir que es tracta d'un treball individual i que, llevat que qualcú ho vulgui fer, no es posarà en comú. En acabar, l'educador ha de demanar al grup si tots dos cercles coincideixen.

5. Adquisició de capacitats de 0-3 anys

a) “Idò el meu fill fa...” (10/10 min)

L'educador ha de demanar a les persones participants que es reuneixin en grups segons l'edat dels seus fills i que comentin què fan els seus fills pel que fa al desenvolupament motor, a la relació amb l'entorn, al llenguatge i a la comunicació. Els ha de donar uns fulls del paperògraf perquè hi anotin les característiques del desenvolupament dels diferents grups d'edat. Posteriorment cal fer una devolució complementada amb les fitxes sobre el desenvolupament infantil.

Nota per a l'educador

Si hi ha progenitors d'infants de 0 a 3 anys han de formar grups separats els que tinguin fills de menys d'1 any, d'1 a 2 anys i de 2 a 3 anys; si no, cada educador els ha d'agrupar segons com ho trobi convenient.

b) Fotoparaula + exposició (20 min)

L'educador ha de projectar una presentació de diapositives que conté **fotos d'infants** en situacions diverses (asseguts, iniciant les passes, amb cara de por, plorant, etc.) i demanar a les persones participants quina edat pensen que té cada infant i per què. Cal completar l'activitat amb les fitxes sobre el desenvolupament infantil.

Nota per a l'educador

Les fotos de l'apèndix 4 són d'ús lliure, però recomanem que per a cada taller l'educador cerqui fotos d'acord amb la seva població.

Per treballar l'adquisició de capacitats hem utilitzat una tècnica d'investigació a l'aula (fotoparaula) i posteriorment una exposició.

FITXES SOBRE DESENVOLUPAMENT INFANTIL**Primer any de vida****Desenvolupament psicomotor i autonomia personal***0-3 mesos*

- Manté el cap dret quan està en braços.
- Fixa la mirada i la mou seguint moviments d'un objecte o d'una persona.
- Aguanta objectes amb pressió involuntària i els sacseja.
- Descobreix les mans i els peus i hi juga.

3-6 mesos

- Alça el cap i el mou quan està panxa per avall.
- Es gira des de la posició de panxa per amunt a la posició de costat, i viceversa.
- Agafa objectes que té a prop i els sacseja.

6-9 mesos

- Es manté assegut sense recolzar-se.
- S'arrossega per en terra.
- Se sosté dret recolzant-se.
- Somriu quan veu la seva imatge al mirall, l'acaricia i hi parloteja.
- Tira els objectes per veure com cauen i el renou que fan.
- Es posa aliments i objectes dins la boca.
- Agafa objectes i els colpeja.

9-12 mesos

- S'asseu i s'aixeca recolzant-se.
- Camina de quatre grapes.
- Descobreix objectes que ha vist que li han amagat.
- Fica objectes dins un recipient i els en treu.
- Fa les primeres passes amb ajuda.
- Juga amb la cullera i se la posa dins la boca.
- Col·labora en jocs d'imitació.
- Obeeix una ordre simple quan va acompanyada de postures o gestos.

Relació amb l'entorn social i físic*0-3 mesos*

- Somriu com a resposta a un estímul.
- Reconeix visualment la mare.
- Respon positivament, emet renouets i riu quan juguen amb ell/ella.

3-6 mesos

- Somriu o pega cops amb els peus quan veu qualcú que no coneix.
- Reconeix els que el cuiden.

6-9 mesos

- Acaricia objectes suaus i persones.
- S'altera i plora quan la mare se'n va o quan està amb persones desconegudes.
- Fa mamballetes i moviments de dir adeu.

9-12 mesos

- Abraça i besa els adults i altres infants.
- Respon quan l'anomenen pel nom.

Comunicació i llenguatge**0-3 mesos**

- Localitza sons laterals movent el cap.
- Balboteja i emet sons guturals.

3-6 mesos

- Emet sons per atreure l'atenció dels adults.
- Reduplica síl·labes (ma-ma; gu-gu; ta-ta...) i repeteix cadenes sil·làbiques de consonant més vocal.

6-9 mesos

- Localitza sons procedents de diferents direccions.
- Mostra plaer i fa moviments quan sent cançons infantils.

9-12 mesos

- Pronuncia les primeres paraules amb significat.

1-2 anys**Desenvolupament psicomotor i autonomia personal****12-18 mesos**

- Es posa dret i fa passes sense recolzar-se.
- Fa rodar una pilota imitant un adult.
- Comença a menjar amb cullera encara que vessi una mica de menjar.
- Comença a acceptar menjar sòlid.
- Manipula lliurement jocs de construcció.
- Reconeix parts del cos (cap, mans, peus).

18-24 mesos

- Beu amb una tassa o un tassó aguantant-los amb totes dues mans.
- Comença a menjar amb cullera encara que vessi una mica de menjar.
- Reconeix alguns estris d'higiene personal.
- Reconeix algunes parts del cos (ulls, nas, boca...).
- Vincla la cintura per recollir objectes i no cau.

Relació amb l'entorn social i físic**12-18 mesos**

- Reconeix persones que no són familiars però que pertanyen a l'entorn quotidià.
- Reconeix els objectes d'ús habitual (cullera, tovallola, esponja, juguetes...).
- Imita en el joc els moviments dels adults.
- Accepta l'absència dels pares, tot i que pot protestar una mica.
- Repeteix les accions que provoquen rialles o atreuen l'atenció.
- Explora i mostra curiositat pels objectes familiars.

18-24 mesos

- Reconeix els espais bàsics de l'entorn habitual (casa, centre infantil, etc.).
- Pren part en jocs amb altres infants durant períodes curts.
- Comparteix objectes amb altres infants quan li ho demanen.
- Reconeix alguns elements propis de l'estació de l'any: roba i calçat.
- Participa habitualment en les activitats que li proposen.
- Comença a reproduir accions reals amb joguets (menjarets, cotxes, etc.).

Comunicació i llenguatge**12-18 mesos**

- Repeteix sons que els altres fan.
- Obeeix ordres simples acompanyades de gestos.
- Combina dues síl·labes diferents.
- Identifica entre dos objectes aquell que li demanen.
- Li agrada mirar contes amb imatges.
- Atén el seu nom.

18-24 mesos

- Fa servir una o dues paraules significatives per designar objectes o persones.
- Es diverteix amb la música i imita gestos i ritmes.
- Comença a entendre i acceptar ordres verbals (recollir, seure, anar a taula, etc.).
- Comença a ajuntar paraules aïllades per construir les primeres frases ("mama pa").
- Atribueix funcions als objectes més familiars i comença a anomenar-los.
- Imita sons d'animals i objectes coneguts (onomatopeies).

2-3 anys**Descobriment i orientació al món**

- Edat acrobàtica i del deambulador: camina i desenvolupa tota mena de moviments, sobretot per mitjà del joc.
- Desenvolupament psicomotriu.
- Adquisició d'autonomia.
- Etapa egocèntrica: es considera el centre de tot el que l'envolta.

Desenvolupament del pensament simbòlic i de l'adquisició del llenguatge

- Edat del llenguatge: interès per la comunicació parlada.
- Desenvolupament de la fantasia i de la imaginació:
 - Interès per les ficcions, el somni i la imaginació.
 - Gust pels contes i la identificació amb personatges fantàstics.
 - Pseudomentides: veritats carregades de fantasia.

Interès pel joc

- Jocs de representar un paper i imaginar-se coses (jocs "d'illusió"): jugar a les casetes, a mamàs, a menar trens, etc.
- Jocs d'interès pel món que l'envolta.
- Jocs d'aprenentatge: aprendre a llegir jugant.
- Jocs de construcció, muntatge i desmuntatge.

Control d'esfínters

Desenvolupament de la consciència del jo i de l'existència dels altres: obstinació i tossuderia. Etapa del "no"

- Inici del desenvolupament moral.
- Percepció de l'existència de normes i d'exigències a l'entorn.
- Inici del desenvolupament de la capacitat de prendre decisions.
- Descobriments dels altres, de les seves necessitats i dels seus sentiments: interès pels altres i inici del desenvolupament de la cooperació.
- Necessitat de l'afecte i del desenvolupament de la seguretat i de la confiança.

Relació ambivalent amb el pare i la mare

- Necessitat de seguretat afectiva i protecció del pare i de la mare.
- Necessitat progressiva d'independència.
- Tendència a la inseguretat, al desequilibri afectiu, a la irritabilitat, a la hiperemotivitat.
- Reaccions agressives i regressives per guanyar l'afecte del pare i de la mare.

Importància de la tolerància a la frustració

- Pors apreses (influència dels altres): dels animals, de la foscor, d'allò estrany.
- Rebequeries com a emoció apresada perquè l'atenguin o per obtenir allò que vol i com a reacció a la frustració. Poden expressar-se cap als altres o cap a si mateix.

6. Tancament

- Gomets i globus

L'educador ha d'aferrar un tros de cinta adhesiva de color horitzontalment en un full del paperògraf com a línia per dividir-lo en dues parts: a la superior ha de dibuixar una emoticona de cara contenta, a la inferior una cara seriosa i a la meitat una cara indiferent. A continuació ha de donar a cada persona participant un gomet i tres globus (un de vermell, un altre de groc i una altre de verd) i cadascuna ha de posar el gomet per damunt, per davall o a l'alçada de la línia depenent de si li ha agradat la sessió o no, o si l'ha deixada indiferent. Després, l'educador ha de dir les frases següents i cada participant ha d'aixecar el globus vermell si no hi està d'acord, el verd si hi està d'acord o el groc si no ho sap:

- "La sessió se m'ha fet molt llarga."
- "N'he après molt."
- "M'he avorrit una mica."
- "De totes les activitats, la que més m'ha agradat ha estat la presentació / el cas / el còmic / l'activitat «Idò el meu fill fa», etc.

Per acabar se n'ha de fer una posada en comú.